

NHÀ THỜ ĐỨC BÀ

Ngay sau khi chiếm Sài Gòn, Pháp đã cho lập nhà thờ để làm nơi hành lễ cho tín đồ Thiên Chúa giáo trong đoàn quân viễn chinh. Ngôi nhà thờ đầu tiên được lập ở đường số 5 (nay là Ngô Đức Kế). Đây là một ngôi chùa của người Việt. Vì chiến cuộc, vì quân xâm lăng đến trú đóng, người Việt đã bỏ chạy và cố đạo Lefebvre đã biến ngôi chùa này thành nhà thờ.

Nhà thờ đầu tiên đó quá nhỏ nên Pháp đã lập ngôi nhà thờ thứ hai bên bờ "Kinh Lớn" (hay kinh Charner, ở vị trí sau này là Tòa án Nhân dân quận 1). Cố đạo Lefebvre đã đặt viên đá đầu tiên xây dựng ngôi nhà thờ này vào ngày 28-3-1863. Nhà thờ xây cất bằng gỗ, hoàn thành năm 1865. Nhưng khoảng 12 năm sau ngôi nhà thờ gỗ này bị hư hại nhiều vì mối mọt, các buổi lễ được tổ chức trong phòng khánh tiết của "dinh Thống Đốc" cũ nằm ở vị trí trường sư phạm ngày nay, cho đến khi nhà thờ lớn xây xong.

Ngoài mục tiêu có chỗ thờ phượng, hành lễ cho tín đồ, việc xây dựng nhà thờ lớn cũng nằm trong mục đích phổ trương Đạo Thiên Chúa và sự vĩ đại của nền văn minh Pháp trước người dân thuộc địa.

Thống đốc Nam kỳ Duperré đã tổ chức một kỳ thi vẽ đồ án kiến trúc nhà thờ mới. Nhiều kiến trúc sư đã đưa đồ án đến tham dự, trong đó hai đồ án của Fabre và Bourard là được sự đặc biệt lưu ý. Cuối cùng đồ án của Bourard đã được chọn.

Về địa điểm xây cất có 3 nơi được đề nghị:

- Trên nền trường thi cũ (nằm ở góc đường Lê Duẩn và Hai Bà Trưng tức vị trí tòa Lãnh sự Pháp ngày nay).
- Ở khu kinh lớn tức đường Nguyễn Huệ ngày nay.
- Vị trí hiện nay.

Ngày 7-10-1877 cố đạo Colombert đặt viên đá đầu tiên xây nhà thờ. Việc xây cất được giao cho Bourard trông coi. Ngày 11-4-1880 lễ ban phước và khánh thành được cố đạo Colombert tổ chức trọng thể với sự có mặt của Thống đốc Nam Kỳ Le Myre de Vilers. Hai ngày này được khắc trên các bảng cẩm thạch gắn trong hành lang (transept) của nhà thờ.

Nhà thờ đức Bà do người Pháp xây từ năm 1877, là nhà thờ Thiên chúa giáo lớn nhất và xưa nhất ở Việt Nam, mô phỏng hình ảnh nhà thờ Đức Bà ở Paris.

Móng của nhà thờ thiết kế đặc biệt, chịu được tải trọng gấp 10 lần toàn bộ kiến trúc ngôi nhà thờ nằm bên trên. Chiều dài nhà thờ dài 93m, ngang 36m60, cao 21m. Gạch xây được chở từ Marseille đến, kiếng màu

do hãng Lorin của tỉnh Chartres (Pháp) sản xuất. Và một điều rất đặc biệt là nhà thờ không có vòng rào hoặc bờ tường bao quanh như các nhà thờ quanh vùng Sài Gòn - Gia Định lúc ấy và bây giờ.

Mười bốn năm sau, năm 1894, người ta xây thêm hai nóc trên tháp chuông. Như thế chiều cao của nhà thờ lên đến 57 mét. Tháp có 6 chuông nặng tổng cộng 25.850kg lớn nhất Viễn Đông thời đó, âm thanh phát ra là Sol, La, Si, Do, Ré, Mi. Phí tổn xây cất nhà thờ lên đến 2.500.000 francs. Vì kiến trúc theo kiểu mẫu Notre Dame de Paris, cho nên 2 gác chuông cũng cao ngang tầm nóc nhà thờ, bên trong có treo 6 quả chuông, trọng lượng 24.000 kg. Lầu chuông bên Nam (từ công viên có

tượng đức Mẹ, nhìn vào là lâu chuông bên tay phải), được treo quả chuông lớn nhất và 3 quả chuông nhỏ hơn, lâu chuông bên Nữ (nằm bên trái, nhìn từ công viên vào) treo hai quả chuông nữa. Năm 1920 xây thêm hai tháp từ hai góc chuông trở lên, cao 36m, mỗi nóc có đỉnh 1 cây thánh giá cao 3m50, ngang 2m, nặng 600kg. Tổng thể chiều cao từ mặt đất lên đỉnh thánh giá là 60m50.

Năm 1962, Tòa thánh Vatican đã cho phép làm lễ "xức dầu" nâng nhà thờ lên hàng Vương Cung Thánh Đường (Basillique). Trên vườn hoa trước nhà thờ, năm 1903, người Pháp cho dựng tượng đồng Pigneau de Béhaine dẫn Hoàng tử Cảnh (con của Gia Long) để ca ngợi công lao của nước Pháp "bảo hộ", "khai hóa" cho Việt Nam. Năm 1945, nền cai trị của Pháp ở Việt Nam sụp đổ, tượng này bị phá bỏ.

Năm 1959, tượng Đức Mẹ tay nâng quả cầu tượng trưng trái đất, trên có thập tự giá được dựng lên trên nền đế cũ. Tượng cao 4,6m, nặng 5,8 tấn, bằng cẩm thạch trắng, là tác phẩm của một nghệ sĩ Ý.

Giữa hai gác chuông còn có chiếc đồng hồ hiệu R.A với 1 bộ máy nặng trên 1.000 kg, gắn trong khung sắt, chiều ngang 2m, cao 1m, đặt nằm trên bệ gạch; mặt kim đồng hồ hướng ra đường Catina (nay là đường đồng Khởi). Máy đồng hồ trông đơn giản, thô sơ nhưng chạy bền và đúng giờ, đồ chuông báo giờ rất chính xác. Đồng hồ này chào đời từ 1877, đến nay đã được 120 tuổi.

Sau 3 năm xây dựng, nhà thờ khánh thành vào dịp lễ Phục sinh ngày 11.4.1880. Điều đặc biệt là toàn bộ vật liệu xây dựng từ xi măng, sắt, thép, gạch, ngói đỉnh ốc, và cả 6 quả chuông đều được chở từ bên Pháp sang. Hiện nay, trên bệ phía trên, bên trong cửa ra vào nhà thờ, vẫn còn hàng chữ 1877-1880 - J. Bourard (ngày khởi công, ngày khánh thành và tên vị công trình sư). Từ đó, nhà thờ Sài Gòn có tên gọi là nhà thờ Nhà nước.

Sau năm 1962, Giáo hội Việt Nam đề nghị Tòa thánh Vatican, phong tước hiệu Vương Cung Thánh đường cho nhà thờ Sài Gòn. Đề nghị ấy được chuẩn y. Từ đó Nhà thờ Sài Gòn mang tước hiệu Vương Cung Thánh Đường.

Vào những lễ Phục sinh, Giáng sinh, lễ Chư thánh... 6 quả chuông của Nhà thờ Đức Bà cùng đổ một lượt, âm thanh ngân vang trên 10 cây số đường chim bay. Tiếng ngân của 6 quả chuông hòa tạo ra thanh âm sắc lạnh lạnh, nhưng êm dịu và rộn rã như tiếng reo vui của một đám đông từ xa vọng lại. Tiếng ngân đặc biệt của chuông Nhà thờ đức Bà không thể nào lẫn với chuông các nhà thờ khác.

Ngoài những danh hiệu giáo dân quen gọi là Nhà thờ Lớn, Nhà thờ Nhà nước, Nhà thờ Chánh tòa Sài Gòn, nhà thờ này còn có thêm một danh hiệu nữa là Nhà thờ đức Bà. Vì vào năm 1959, Linh mục Joseph Phạm Văn Thiên, cai quản Giáo xứ Sài Gòn lúc bấy giờ, đi dự đại hội Thánh Mẫu ở Vatican, đã đặt ở Roma tạc một tượng đức Mẹ Hòa Bình bằng loại đá cẩm thạch quý hiếm. Tượng cao 4m80, nặng trên 3.000 kg. Khi tượng từ Roma gửi sang Sài Gòn, Linh mục Joseph Phạm Văn Thiên làm Phép Thánh cho tượng và dâng tước hiệu Nữ Vương Hòa Bình. Tự tay Linh mục viết câu kinh cầu nguyện "Xin đức mẹ cho Việt Nam được hòa bình" rồi đọc trước đông đảo quan khách có mặt hôm ấy, nhiều người vẫn còn ghi nhớ câu kinh cầu nguyện Hòa Bình của Linh mục Joseph Thiên cho đến ngày nay.

Hàng năm, vào đêm Noel, hàng trăm nghìn đồng bào và nam nữ thanh niên Thiên Chúa giáo hội tụ về đây xem lễ, các quảng trường chung quanh nhà thờ đều bị tràn ngập.